C/2025/769

2025.2.11.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye

Vízpolitika: a fiatalok, a nők, illetve az őslakos és helyi közösségek szerepvállalásának növelése

(saját kezdeményezésű vélemény)

(C/2025/769)

Előadó: **Milena ANGELOVA**

Társelőadó: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Tanácsadók:	Ioannis N. GRIGORIADIS (a társelőadó felkérésére) Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (az előadó felkérésére)
Közgyűlési határozat:	2024.1.18.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés
Illetékes szakbizottság:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2024.11.12.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2024.12.4.
Plenáris ülés száma:	592.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	189/2/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A kék diplomáciáról szóló EGSZB-vélemény ([1]) folytatásaként ez a dokumentum a fiatalokra, a nőkre, valamint az őslakos és helyi közösségekre (köztük a migránsokra és a fogyatékossággal élőkre) összpontosít, mivel ezek a népességcsoportok vannak a leginkább kitéve a vízhiánynak. Ugyanakkor jelentős kiaknázatlan potenciállal rendelkeznek a fenntartható vízgazdálkodásban való részvétel, valamint annak tekintetében, hogy a vizet a béke és a stabilitás eszközévé tegyék, ezzel is elősegítve a kék diplomáciát.

1.2. Az EGSZB üdvözli a környezetvédelemért, a vízgazdálkodás rezilienciájáért és a versenyképes körforgásos gazdaságért felelős biztos kinevezését, ugyanakkor – a partnerségek erejét kiaknázó globális Európára irányuló felhívás alapján ([2]) – arra kéri az EU-t, hogy külkapcsolataiban és nemzetközi együttműködése során fordítson kellő figyelmet ezekre a csoportokra, és egy olyan ***kiemelt partnerségi programot javasol, amelynek célja, hogy integrált módon kezelje e csoportok szerepvállalását***; ezt alább, a 4.4. pontban részletesebben ismertetjük.

1.3. A tiszta vízhez való hozzáférés, az oktatás, a foglalkoztatás és a szakpolitikai döntéshozatalban való részvétel a társadalmi szerepvállalás kulcsfontosságú elemei. Nagyon fontos a vízellátási, szanitációs és higiéniai (WASH) szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés, mivel időt szabadít fel az oktatás és szakképzés számára, és változatosabb foglalkoztatási lehetőségeket nyit meg, valamint lehetővé teszi a vízgazdálkodáshoz és -politikákhoz való hozzájárulást. Az őslakosok tiszteletteljesen használt és alkalmazott tudásával párosított új technológiák, valamint megfelelő célzott finanszírozás szükséges a felelősségvállalás elősegítéséhez, míg a jogi keretet a nemzetközi emberi jogi, munkaügyi, korrupció elleni és környezetvédelmi egyezmények biztosítják. A vízzel kapcsolatos kérdésekről szóló tájékoztató kampányok szintén támogatják a szerepvállalást.

([1]) HL C, C/2023/862, 2023.12.8., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/883/oj?locale=hu.
([2]) Ursula von der Leyen politikai iránymutatása, 2024. július.

1.4. A fiatalok társadalmi szerepvállalásának növeléséhez kedvező jövőbeli kilátásokra van szükség az oktatás és a foglalkoztatás terén, az alapfokú oktatástól kezdve egészen a szakképzésig és a felsőoktatásig. A vízzel kapcsolatos kompetenciák mellett általános civil felelősség- és szerepvállalási és vállalkozói készségeket kell biztosítani a fiatalok számára, hogy hozzá tudjanak járulni a vízgazdálkodáshoz, a foglalkoztatáshoz és a szakpolitikai döntéshozatalhoz, mivel ma ők a változás motorjai, holnap pedig ők lesznek a döntéshozók ([3]). Egyes – például az őslakos – közösségekben a fiatalokat bízzák meg közösségeik vezetésével, és tapasztalataikból tanulságokat lehet levonni.

1.5. A megfelelő WASH-szolgáltatások alapvetően fontosak a nők társadalmi szerepvállalásának növelése szempontjából, tekintettel arra, hogy a legtöbb vízhiánnyal küzdő területen a nők és a fiatal lányok feladata, hogy megoldást találjanak – oktatási, képzési és foglalkoztatási lehetőségeik és személyes fejlődésük kárára. A nemek közötti teljes körű egyenlőség az oktatásban, a munkában, a hatóságoknál és a vállalkozásban szintén létfontosságú tényező. Kellő figyelmet kell fordítani a tisztességes munkakörülményekre, beleértve a megkülönböztetés és a zaklatás megelőzését. A női vállalkozók támogatása érdekében egyenlő hozzáférést kell biztosítani az infrastruktúrához, a földhöz és a finanszírozáshoz, és korrupciómentes üzleti feltételeket kell teremteni. A nőket abban is ösztönözni és támogatni kell, hogy vezető pozíciókat töltsenek be a politikában és az üzleti életben, valamint a vízgazdálkodáshoz és a kék diplomáciához hozzájáruló bármely szervezetben.

1.6. Konkrét platformokra van szükség az őslakos csoportok és a nemzeti vagy helyi kormányzatok közötti érdemi párbeszédhez, az őslakos népeket pedig proaktívabban, szisztematikusan be kell vonni a nemzetközi együttműködési folyamatokba. A helyi közösségek számára hozzáférést kell biztosítani az infrastruktúrához, az információhoz, az oktatáshoz és a képzéshez, a helyi szintű civil társadalmi szervezeteket pedig be kell vonni a helyi politikai döntéshozatali folyamatokba, megszólítva az őslakos csoportokat és részvételi lehetőségeket biztosítva számukra ([4]).

1.7. A kék és digitális technológiáknak nagy szerepe van a vízgazdálkodás, valamint a tiszta vízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférés javításában. A víz-, energia- és digitális rendszerek kritikus jellege és összekapcsoltsága miatt a teljes infrastruktúrát egyszerre kell fejleszteni. A források védelme, a vizes élőhelyek megőrzése ([5]), valamint a szennyezés és a biológiai szennyeződés megelőzése és visszaszorítása létfontosságú a fenntartható vízgazdálkodás szempontjából. Számos őslakos csoport továbbra is szilárd erkölcsi elveket alkalmaz a vízgazdálkodással kapcsolatban, és szerepvállalásuk döntő fontosságú a vízzel kapcsolatos növekvő kihívások kezeléséhez.

1.8. Az érdemi partnerség és a finanszírozás döntő fontosságú az infrastruktúra-fejlesztés, az oktatás és az általános kapacitásépítés szempontjából. Mind az uniós alapok, mind a nemzeti adományozói programok létfontosságú szerepet játszanak ebben, a koordináció pedig elengedhetetlen a szinergiák megteremtéséhez és az erre szánt források minél hatékonyabb felhasználásához. Fontos a bevált gyakorlatok cseréje és az adományozói programok ösztönzése arra, hogy a vízügyi ágazatban maradjanak, és hogy a programok kiterjedjenek a folyókra, tavakra és más vizes élőhelyek ökoszisztémáira is, mivel ezek kritikus vízforrások. Emellett fel kell térképezni és nyomon kell követni a pénzeszközök felhasználását, valamint biztosítani kell a finanszírozás hatékonyságát és azt, hogy az valóban a kiszolgáltatott csoportok szerepvállalását támogassa.

2. **Általános háttér és hatály**

2.1. Ez a saját kezdeményezésű vélemény az EGSZB kék diplomáciáról szóló véleményének ([6]) folytatása. Abból indul ki, hogy a kék diplomáciának központi szerepe van az EGSZB azon kezdeményezésében, amely arra kéri az EU-t, hogy összpontosítson a vízre mint a világ jövője szempontjából kulcsfontosságú, egyre szűkösebb erőforrásra, és mozdítsa elő a kék megállapodást a vízzel kapcsolatos biztonság, reziliencia és fenntarthatóság növelése érdekében az EU-n belül és világszerte egyaránt ([7]).

([3]) Például a víztudatos és reziliens Európáért elnevezésű európai polgári kezdeményezés: https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2024/000010_hu.

([4]) Jó példa erre az UWASNET Ugandában: https://uwasnet.org/.

([5]) Az 1971-ben létrehozott, a vizes élőhelyekről szóló egyezmény – melyhez a világ 172 országa csatlakozott – szintén hozzájárul a kiszolgáltatott csoportok társadalmi szerepvállalásának növeléséhez: https://www.ramsar.org/news/empowering-women-restoring-wetlands-go-hand-hand.

([6]) HL C, C/2023/862, 2023.12.8., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj?locale=hu.

([7]) HL C, C/2024/878, 2024.2.6., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/878/oj?locale=hu.

2.2. A víz alapvető fontosságú az emberi élet és méltóság szempontjából, az ENSZ pedig alapvető emberi jogként ismeri el a vízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférést. A folyók, tavak, vizes élőhelyek és víztartó rétegek védelme ([8]), valamint a megfelelő, hozzáférhető és megfizethető WASH-szolgáltatások biztosítása elengedhetetlen a népegészségügy és a humán fejlődés szempontjából. A globális vízhiány, a problémák és a kockázatok azonban fokozódnak a vízkészletekkel való fenntarthatatlan gazdálkodás, az éghajlati válság és a magas születési ráták vagy a más országokból kiinduló migráció következtében növekvő népesség miatt. E fejlemények fényében a víz létfontosságú stratégiai eszközzé vált.

2.3. A vízpolitika nem vizsgálható elszigetelten, mivel a víz az élelmiszer-, az energia- és az ipari termelés szerves része, és összefonódik az egészségügyi, éghajlati, biodiverzitási és egyéb környezettel kapcsolatos kérdésekkel. Emellett rendkívül fontos nemi, generációközi és interkulturális dimenzióval rendelkezik. A víz létfontosságú: víz nélkül nincs élet. Az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrendjében foglalt valamennyi fenntartható fejlődési célnak nélkülözhetetlen eleme. A vízpolitikát ezért nemcsak egy különálló szakpolitikai területként kell kezelni, hanem horizontális dimenzióként is, amelyet valamennyi szakpolitikába be kell építeni, amint az az EGSZB uniós kék megállapodásról szóló nyilatkozatának ([9]) 1. alapelvében is szerepel. Mindannyiunknak foglalkoznia kell a kérdéssel, mielőtt a víz ritkasággá válik.

2.4. A fiatalok, a nők, valamint az őslakos és helyi közösségek (köztük a migránsok és a fogyatékossággal élők) vannak a leginkább kitéve a vízhiánynak, és gyakran ők szenvednek leginkább a vízhiány sújtotta területeken. Ezért nagyobb figyelmet kell fordítani ezekre a csoportokra az új vízügyi stratégiákban és szakpolitikákban, valamint a nemzetközi együttműködésben, hogy megfelelő, hozzáférhető és megfizethető tisztavízellátást és WASH-szolgáltatásokat, fenntartható vízgazdálkodást, egészséges lakókörnyezetet és ebből következő társadalmi fejlődést biztosítsunk mindenki számára. Másrészt ezek a csoportok – tapasztalataik, gyakorlataik és földgazdálkodási megközelítéseik alapján – nagyban hozzájárulhatnának a fenntartható vízgazdálkodáshoz, valamint a vízzel kapcsolatos konfliktusmegelőzéshez és -rendezéshez, ez a potenciál azonban nincs kiaknázva. Kulcsfontosságú szereplők és közvetítők lehetnek, és mind döntéshozatali, mind operatív szinten el kell ismerni őket.

2.5. Bár az EU határain belül jelentős vízhiány-gócpontok vannak, a globális vízhiány, valamint a kapcsolódó feszültségek és konfliktusok széles körű és súlyos jellege globális tervezést, fellépést és nemzetközi együttműködés keretében végrehajtott megoldásokat tesz szükségessé. Ez különösen fontos a határokon átnyúló víztestek és a közös vízkészletek esetében, hogy a víz inkább a béke, mint a konfliktusok eszközévé váljon.

2.6. A vízzel kapcsolatban az EU-n kívül tapasztalható problémák közvetve vagy közvetlenül az EU-t is erőteljesen érintik, és erős ösztönzést adnak arra, hogy külkapcsolatai, többek között a nemzetközi partnerségek és az ENSZ rendszerén belüli többoldalú együttműködés (pl. FAO, WHO, UNESCO, ILO, UNIDO, UNDP) révén aktív kék diplomáciát folytasson.

2.7. Külön erőfeszítésekre van szükség a szubszaharai Afrika nagy részén tapasztalható súlyos vízhiány kezelése érdekében, nemcsak azért, mert ez riasztó helyzet, amely jól tükrözi a globális kihívásokat, hanem azért is, mert az Afrika előtt álló problémák előbb-utóbb elérik az EU határait. Például a vízhiány és a kapcsolódó konfliktusok Afrikából az EU-ba irányuló tömeges migrációs áramlásokat idézhetnek elő, míg a jelentős migrációs áramlások Afrikában, valamint a Közel-Keleten és Észak-Afrikában a meglévő súlyosan vízhiányos területekre is hatással lehetnek, ezáltal fokozva a nyomást. Ez rávilágít az éghajlatváltozással és a vízzel összefüggő migráció összetettségére, és szükségessé teszi, hogy az EU időben és proaktívan kezelje azt.

2.8. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a vízzel kapcsolatos kihívások széles körűek, sokrétűek és összetettek. Az aszály több térség, többek között a Közel-Kelet, Közép-Ázsia és Latin-Amerika számára is egyre nagyobb problémát jelent. Ugyanakkor a csapadék fokozódó rendszertelensége is kihívást jelent: számos európai, afrikai, ázsiai és latin-amerikai ország, valamint egyes szigetországok is ki vannak téve a gyakori, nagyságrendjüket tekintve az életet nagyban befolyásoló áradásoknak. A hatóságok alapvető felelőssége, hogy korai figyelmeztetésekkel és vészhelyzeti reagálási gyakorlatokkal segítsék az érintetteket, minél jobban kihasználva az új technológiákat az életmentésre és a veszélyeztetett közösségek túlélésének elősegítésére.

([8]) A vizes élőhelyekről szóló egyezmény kormányközi szerződés, amely keretet biztosít valamennyi vizes élőhely és erőforrásaik megőrzéséhez és megfontolt használatához. A „vizes élőhelyek” kifejezés itt a folyókat, természetes és mesterséges tavakat, tőzeglápokat, mocsarakat és valamennyi part menti vizes élőhelyet magában foglalja. Lásd: https://www.ramsar.org/.

([9]) https://www.eesc.europa.eu/hu/initiatives/eu-blue-deal.

2.9. A vízminőség romlása egyre nagyobb probléma, mivel ez számos területen veszélyezteti a helyi közösségek megélhetési forrását. A határon átlépő víztestek, folyók, tavak és víztartó rétegek – részben az ismeretek és az infrastruktúra hiánya miatt – gyakran szállítanak szennyező anyagokat egyik országból vagy régióból a másikba, ami nemcsak számos ember életkörülményeit érinti, hanem feszültségeket is okoz az országok között.

3. A fiatalok, a nők, az őslakosok és a helyi közösségek (köztük a migránsok és a fogyatékossággal élők) szükségleteinek és potenciáljának elismerése

3.1. *A szerepvállalá kulcselemei és az azt támogató tényezők*

3.1.1. A veszélyeztetett csoportok védelmét, életkörülményeik javítását a súlyos vízhiánnyal küzdő területeken, valamint a cselekvőképességük és befolyásuk további kiaknázását szolgáló eszközök minden csoport esetében hasonlóak. A legfontosabb elemek közé tartozik a tiszta vízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférés, a figyelemfelkeltés, az oktatás és képzés a munkaerőpiaci és foglalkoztatási részvétel javítása érdekében, a tudáscserére létrehozott biztonságos terek, valamint a szakpolitikai döntéshozatalban való részvétel, amelyek mindegyikének lehetővé tételét és támogatását új technológiák, elegendő finanszírozás és megfelelő szabályok biztosítják.

3.1.2. A WASH-szolgáltatásokhoz való megfelelő hozzáférés több lehetőséget kínál a jobb életre azáltal, hogy megelőzi a rossz higiénés körülményeket és a vízforrás-szennyezést, és javítja a tiszta ivóvízhez való hozzáférést. Ez különösen a nőkre és a fiatal lányokra vonatkozik, mivel a hagyományok és a társadalmi normák miatt általában ők viselik a vízzel kapcsolatos problémák megoldásának terhét. Emellett számos vízhiányos területen a nők és a fiatalok nagy része a mezőgazdaságban, vízhiánnyal küzdő területeken dolgozik.

3.1.3. Az oktatás és a készségfejlesztés szintén alapvető a társadalmi szerepvállalás előmozdításához. Míg a vízhez való megfelelő hozzáférés időt szabadít fel az oktatásra, az oktatás növeli a fenntartható vízgazdálkodáshoz való hozzájárulás és a vezető szerephez jutás képességét, és változatosabb foglalkoztatási lehetőségeket teremt. A körülményektől és az ambíciótól függően széles körű oktatási és képzési lehetőségeket kell biztosítani a vízzel kapcsolatos készségek – az alapkészségek és a magas szintű szakmai kompetenciák – iránti igény kielégítésére, ezáltal vezető szerepet is biztosítva az EU számára a víztakarékos technológiák terén. A formális oktatás mellett ösztönözni kell a példamutatást, meg kell erősíteni a partneri hálózatokat és el kell mélyíteni a mentoroktól való tanulást, lehetővé téve a tudás és a tapasztalatok átadását és cseréjét.

3.1.4. A kiszolgáltatott csoportok azonban nem tekinthetők csupán az oktatási és képzési erőfeszítések célpontjainak. Ezek a csoportok olyan speciális készségekkel, ismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkeznek, amelyek hozzájárulhatnak a vízgazdálkodás és a szakpolitikai döntéshozatal javításához. Emiatt még fontosabb, hogy bevonják őket a szakpolitikai tervezési, döntéshozatali, végrehajtási és értékelési folyamatokba. E célból a döntéshozatali struktúráknak lehetővé kell tenniük a valódi és eredményes interakciót és részvételt, amely a puszta felülről lefelé irányuló tájékoztatáson és az egyoldalú, alulról felfelé irányuló konzultáción túl sokféle véleményt figyelembe vesz.

3.1.5. E csoportok vízdiplomáciában való részvétele főként a civil társadalmi szereplők közötti kapcsolatok révén valósult meg. Fontos, hogy tovább erősítsük az ilyen típusú polgári ([10]) kék diplomáciát, ugyanakkor összekapcsoljuk a helyi hangokat a „valódi” ([11]), kormányzati szintű diplomáciával. Ez biztosíthatja, hogy a kiszolgáltatott csoportok véleményét ténylegesen meghallgassák, érdekeiket figyelembe vegyék, és kiaknázzák a bennük rejlő potenciált.

3.1.6. Az új technológiák új lendületet adnak a vízgazdálkodás javításának és a veszélyeztetett csoportok szerepvállalása növelésének. Az innovatív kék technológiák új eszközöket kínálnak a vízellátás fejlesztéséhez, a vízhiány és -szennyezés megelőzéséhez, valamint a vízzel kapcsolatos kockázatokra való felkészüléshez, ideértve az éghajlatváltozás okozta szélsőséges időjárási körülményeket is. A digitális technológiák létfontosságú részét képezik ezeknek a megoldásoknak, elterjesztésük pedig

([10]) A polgári diplomácia a nem állami szereplők azon gyakorlata, hogy konfliktusrendezési taktikákat (például munkaértekezleteket és beszélgetéseket) alkalmaznak a szemben álló csoportok közötti „düh, feszültség vagy félelem” csökkentése érdekében. E „nem kormányzati, informális és nem hivatalos kapcsolatok” keretében olyan tevékenységeket szerveznek, mint például műhelytalálkozók és beszélgetések, amelyek a nyilvánosság tagjai közötti kommunikáció és megértés javítását célozzák.

([11]) A kormányzati diplomácia általában az állami külpolitika elsődleges béketeremtő eszköze. Ezt diplomaták, magas rangú kormánytisztviselők és államfők alkalmazzák a politikai hatalmi struktúrák befolyásolása céljából.

inkluzívabb megközelítéseket is biztosít az oktatás, a kommunikáció és a részvétel terén. Mivel a villamosítás alapvető követelmény – például a vízelosztás és a digitális összeköttetések tekintetében –, a víztudatos társadalom ([12]) eléréséhez együtt kell fejleszteni a víz-, az energia- és a digitális infrastruktúrát. A fenntartható vízhasználatra és a vízforrások védelmére, valamint a víz intelligens modelljeinek kidolgozására irányuló tájékoztató kampányok tovább könnyíthetik az integrált vízügyi megoldásokat.

3.1.7. Az érdemi partnerségek és az idevonatkozó finanszírozás döntő szerepet játszik a vízzel kapcsolatos infrastruktúra-fejlesztés, oktatás és képzés, valamint az általános kapacitásépítés szempontjából. A finanszírozáshoz való hozzáférés a vállalkozói tevékenységnek és a vállalkozásfejlesztésnek is előfeltétele. E téren az uniós alapok mellett a nemzeti ügynökségek és a nemzetközi fejlesztési együttműködés finanszírozása is kulcsszerepet játszik; a szoros koordináció szinergiákat teremt, és segít jobb eredményeket elérni. A bevált gyakorlatokat mindenképpen meg kell osztani, a nemzeti adományozói programokat pedig ösztönözni kell arra, hogy jobban kapcsolódjanak a helyi igényekhez. Fel kell térképezni és nyomon kell követni a források felhasználását, és biztosítani kell, hogy a finanszírozás hatékony legyen, és támogassa a kiszolgáltatott csoportok szerepvállalását, többek között a vízellátás, az oktatás és a vízügyi kérdésekkel, például a megfelelő higiénés körülményekkel és a környezetszennyezés megelőzésével kapcsolatos figyelemfelkeltés révén.

3.1.8. A nemzetközi emberi jogi, munkaügyi, korrupcióellenes és környezetvédelmi egyezmények biztosítják a jogi keretet a kiszolgáltatott és alulreprezentált csoportok vízügyi kérdésekkel kapcsolatos védelméhez és szerepvállalásuk növeléséhez. Több erőfeszítést kell tenni arra, hogy minden országban és projektben betartsák ezeket a szabályokat. Fontos továbbá, hogy maguk a kiszolgáltatott csoportok körében is felhívják a figyelmet a vízzel kapcsolatos jogokra és lehetőségekre, és ezzel párhuzamosan küzdjenek az elfogult sztereotípiák és a propaganda ellen.

3.2. *A fiatalokban rejlő potenciál kiaknázása*

3.2.1. A világ nyolcmilliárd fős népességéből mintegy 1,8 milliárd fő 10 és 24 év közötti, és ez a szám egyre nő ([13]). Tekintettel arra, hogy e csoport túlnyomó többsége fejlődő piacú országokban él, ahol a lakosság nagy részét teszi ki, a fiatalok a vízpolitika célcsoportjaként és szereplőiként egyaránt rendkívül fontosak. Lehetőségeik javításához intézkedések széles körére van szükség, amint azt például az a kezdeményezés is jelzi, amelynek célja, hogy segítse az ugandai fiatalokat abban, hogy tanultabbak és képzettebbek legyenek, valamint élelemhez és vízhez jussanak, hogy hit, remény és szeretet által inspirált új generáció jöjjön létre, amely átformálja közösségeit ([14]).

3.2.2. A népesség növekedése a vízkészletekre nehezedő nyomás fokozódását, valamint azt jelenti, hogy fel kell mérni a vízforrásokat érintő meglévő és jövőbeli kockázatokat. Ez rávilágít arra, hogy egyrészt javítani kell a vízforrásokhoz való hozzáféréssel és azok védelmével kapcsolatos ismereteket, megértést és készségeket, másrészt pedig, hogy ebből következően nagyon fontos a fenntartható vízgazdálkodás. Amellett, hogy a fiatalok megfelelő életkörülményekre és pozitív kilátásokra számítanak a szakmák és a munkahelyek tekintetében, készek hozzájárulni közösségeik és országaik pozitív fejlődéséhez és ellenálló képességéhez is. Gyakran ők a változás előmozdítói és a gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődés mozgatórugói.

3.2.3. Ami a politikai döntéshozatalt illeti, a fiatalok – ha lehetőséget kapnak rá – képesek arra, hogy megkérdőjelezzék a meglévő struktúrákat és eljárásokat, és új elképzelésekkel álljanak elő. Emellett innovatív megoldásokat is javasolhatnak a WASH-szolgáltatásokra és a vízgazdálkodásra vonatkozóan. Emellett képesek és készek arra, hogy határokon átnyúló hálózatot építsenek ki, és ezáltal megerősítsék a nemzetközi együttműködést.

3.2.4. A fiatalok vízzel kapcsolatos tevékenységekben és kormányzásban való aktív részvételének azonban számos akadálya van, ezek közé tartoznak például a következők:

— a nem inkluzív és nem reprezentatív struktúrák – a fiatalokat gyakran kizárják a döntéshozatali folyamatokból, és ha be is vonják őket, gyakran figyelmen kívül hagyják véleményüket,

— az ismeret- és készséghiány jelentette akadályok – a vízzel kapcsolatos kérdések gyakran speciális ismereteket és technikai szakértelmet igényelnek,

— a nemzetközi együttműködés nyelvi akadályai,

— korlátozott kapacitásépítési lehetőségek,

— az ifjúsági kezdeményezések és mozgalmak széttagoltsága.

([12]) HL C, C/2024/878, 2024.2.6., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/878/oj?locale=hu.
([13]) 10 things you didn't know about the world's population - Office of the Secretary-General's Envoy on Youth (un.org).
([14]) https://fieldsoflife.org/why-east-africa/.

3.2.5. Ezen és az egyéb akadályok leküzdése érdekében a fiataloknak már nagyon fiatal kortól kezdve oktatási és képzési lehetőségekre van szükségük. Ehhez elegendő erőforrásra, azaz a helyi közösségekben és a távoktatási létesítményekben rendelkezésre álló tanárokra van szükség. Emellett biztosítani kell, hogy a fiatalok, és különösen a fiatal lányok és nők hozzáférjenek szakképzési és felsőoktatási lehetőségekhez. Hangsúlyt kell fektetni azokra az ifjúságspecifikus oktatási programokra, amelyek beépítik tantervükbe a fenntartható vízgazdálkodást és -diplomáciát, biztosítva, hogy a következő generáció tisztában legyen a vízzel kapcsolatos jelenlegi és jövőbeli kihívásokkal, és megfelelően felkészült legyen azok kezelésére. A szélesebb körű hatás biztosítása érdekében ki kell aknázni a digitális eszközöket és platformokat, hogy fokozzuk a távoli, hegyvidéki, szigeti és egyéb rosszul ellátott területeken élő fiatalok részvételét, biztosítva számukra az oktatáshoz, a képzéshez és a szakpolitikai döntéshozatali fórumokhoz való hozzáférést.

3.2.6. Biztosítani kell, hogy a vízzel kapcsolatos kompetenciák mellett a fiatalok általános civil felelősség- és szerepvállalási készségekkel rendelkezzenek, hogy jobban befolyásolni tudják a vízgazdálkodást és a szakpolitikai döntéshozatalt, és hatékonyan részt tudjanak venni abban. Az állampolgári ismeretek oktatására a jövőre való felkészülés szempontjából is szükség van, tekintettel arra, hogy a mai fiatalok lesznek a jövő vezetői; emellett az ilyen jellegű oktatás a mai közpolitikai szerepvállalásban is segíti őket ([15]). Emellett vállalkozói készségekkel is el kell látni őket, valamint ösztönözni és támogatni kell őket a vállalkozások alapításában, hozzájárulva ezáltal a foglalkoztatáshoz.

3.3. *A nők szerepvállalásának növelése*

3.3.1. Világszerte elsősorban a nők és a lányok vannak kitéve a vízhiánynak ([16]), mivel hagyományosan főként ők viselik a vízgyűjtés terhét. Az adatok az alábbiakat mutatják:

— a nők világszerte naponta összesen 200 millió órát töltenek vízgyűjtéssel ([17]), mivel ők felelnek a napi háztartási vízellátás 72 %-áért ([18]),

— a napi vízhordás átlagosan 30 kg terhet jelent, és gyakran többször is megteszik az utat a forráshoz és vissza ([19]),

— a (15 év alatti) fiatal lányok kétszer nagyobb valószínűséggel felelősek a háztartásban szükséges víz gyűjtéséért, mint a fiúk, ami miatt támadások veszélyének vannak kitéve, és nem tudnak iskolába járni, hogy hasznos készségeket sajátítsanak el ([20]),

— a nők zaklatásnak lehetnek kitéve, miközben kilométereket gyalogolnak, és elszigetelt, nem biztonságos helyeken keresnek vizet, majd hosszú sorokban várnak.

3.3.2. Tudományosan igazolt, hogy a WASH-szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés lehetővé teszi a nők számára, hogy személyes, háztartási és közösségi szinten nagyobb mértékben irányíthassák az életüket, ami cserébe segíti a közösségeket az alábbiak révén:

— lehetővé teszi a nők számára a növények öntözését és termesztését, valamint hogy több élelmiszert biztosítsanak önmaguk és családtagjaik számára,

— mentesíti a nőket azon kötelezettség alól, hogy idejüket és energiájukat vízgyűjtésre fordítsák, ezáltal egyéb tevékenységekben vehetnek részt például az oktatás, a képzés, a vállalkozás, a munka, a kultúra, a személyes fejlődés és a vezető szerep terén, melynek köszönhetően jövedelmük is növekedhet,

— javítja a reproduktív egészséget és a gyermekgondozást,

— növeli a GDP-t.

([15]) Kiváló példa erre az Unió a Mediterrán Térségért vízügyi és a fiatalok bevonását célzó stratégiája. A fiatalok fenntartható vízgazdálkodásban való szerepvállalásának alapvető elveivel összhangban hasznos keretet kínál a fiatalok vízügyi irányítási és döntéshozatali folyamatokban való részvételének növeléséhez. A stratégia hangsúlyozza, hogy testre szabott kapacitásépítési kezdeményezésekre és fiatalok által irányított projektekre van szükség, amelyek elengedhetetlenek az innováció előmozdításához és annak biztosításához, hogy a fiatalok ne csak résztvevők legyenek, hanem vezető szerepet is vállaljanak a vízügyi ágazatban. A stratégia támogatja a fiatalok szempontjainak figyelembevételét mind helyi, mind nemzetközi szinten.

([16]) HL C 349., 2023.9.29., 60. o.

([17]) *Collecting water is often a colossal waste of time for women and girls*, UNICEF.

([18]) Az ENSZ Szervezete a Nemek Közötti Egyenlőségért és a Nők Társadalmi Szerepvállalásának Növeléséért.

([19]) FAO.

([20]) UNICEF.

3.3.3. A fejlettebb víz- és szennyvízkezelési rendszerek alapvetően fontosak ahhoz, hogy a súlyos vízhiánnyal küzdő területeken a nőknek és a lányoknak ne kizárólag családjuk alapvető szükségleteinek kielégítésére kelljen összpontosítaniuk, és hogy a vízforrások jobb védelemben részesüljenek.

3.3.4. Az oktatáshoz és a különböző tanulási lehetőségekhez való hozzáférés szintén alapvető a nők vízügyekben való szerepvállalásának növeléséhez. Kellő figyelmet kell fordítani a nők diverzifikált munkalehetőségeire és tisztességes munkakörülményeire is, beleértve a megkülönböztetés, a zaklatás és a rossz bánásmód megelőzését. Ezenkívül a nők számára teljes körű lehetőségeket kell biztosítani a vállalkozáshoz. Ehhez az oktatás mellett az infrastruktúrához, földhöz, természeti erőforrásokhoz és finanszírozáshoz való, jogszabályban lefektetett hozzáférésre is szükség van. A mikrofinanszírozás hasznos lehet ebből a szempontból.

3.3.5. Az oktatás, a képzés, a munka és a vállalkozás terén megvalósuló esélyegyenlőség része a nemek közötti egyenlőség általános javításának, ami gyakran kihívást jelent, mivel összefügg a kultúrával és a közösség hozzáállásával. Ezért létfontosságú felhívni a figyelmet a nemek közötti egyenlőség előnyeire, valamint azonosítani annak strukturális akadályait.

3.3.6. Bár a nemek közötti egyenlőség emberi jogi kérdés, ahhoz is alapvetően fontos, hogy a lakosságban rejlő potenciált teljes mértékben ki lehessen aknázni a gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődés fokozása érdekében. Mivel gyakran a nők felelősek a mindennapi tevékenységek zökkenőmentes lebonyolításáért és azért, hogy a különböző szükségletek és erőforrások egymással összeegyeztethetők legyenek, jó alapokkal rendelkeznek a vízkészletekkel való fenntartható gazdálkodáshoz és a kék diplomáciához, valamint annak biztosításához, hogy a vizet érintő döntések az értékek szélesebb körén alapuljanak. Ez a gyakorlati szintű vízgazdálkodásra, valamint a politikai szintű döntéshozatalra és diplomáciára egyaránt vonatkozik ([21]). A nőket ezért ösztönözni és támogatni kell abban, hogy ezen a területen keressenek hivatást.

3.3.7. A nők számára lehetővé kell tenni, hogy vezetői pozíciókat töltsenek be, és ösztönözni kell őket arra, hogy technikai és jogi szakértelemre és vezetői készségekre tegyenek szert, hogy kibontakoztathassák lehetőségeiket a politikában, az üzleti életben, a nonprofit szektorban, továbbá a fenntartható vízgazdálkodáshoz és a kék diplomáciához hozzájáruló bármely más szervezetben. Ezért célzott mentorálási programokat kell létrehozni a vízgazdálkodásban részt vevő nők számára, biztosítva a vezetői lehetőségekhez való hozzáférésüket és elősegítve a döntéshozatali folyamatok minden szintjén való részvételüket. Emellett fontos támogatni a nők önbizalmát és szakmai előmenetelét, többek között a helyitől a nemzetközi szintig minden szinten megvalósuló hálózatépítés révén. Példaként említhetjük a Nílus térségében működő „Nők a vízdiplomáciában” hálózatot, valamint a közép-ázsiai és afganisztáni „Nők a vízgazdálkodásban” hálózatot. Ezek a hálózatok gyakorlatközösséget alkotnak; a „Nők vízdiplomáciában” átfogó célja a nők szerepvállalásának és vezető szerepének növelése a magas szintű döntéshozatalban a határokon átnyúló vízgyűjtő területeken.

3.4. *Az őslakos és helyi közösségek (köztük a migránsok és a fogyatékossággal élők) bevonása*

3.4.1. Az őslakosok a világ népességének 5 %-át teszik ki, és a Föld szárazföldi területének mintegy 20–25 %-át foglalják el, birtokolják vagy kezelik ([22]). Az őslakos területek számos kritikus vízforrást foglalnak magukban, például víztornyokat, vizes élőhelyeket és folyókat, amelyeket évezredekig őriztek, amit gyakran nem ismernek el azok, akik később hasznot húztak az ő erőfeszítéseikből. A természeti erőforrásoktól és ökoszisztémáktól való nagymértékű függésük miatt ők szembesülnek elsőként a vízzel kapcsolatos problémákkal. Különösen ki vannak téve a vízzel kapcsolatos kockázatok élelmezésbiztonsági hatásainak, például a halászatra, a vadászatra és a legeltetési lehetőségekre gyakorolt hatásoknak. Ezek a problémák gyakran aszályokkal vagy árvizekkel függenek össze, míg az Északi-sarkvidéken a vadászati lehetőségeket a jég éghajlatváltozás okozta olvadása korlátozza, ami megakadályozza a jégen való közlekedést.

([21]) Két konkrét példa: 1) a Genfi Water Hub és a GWP-Med által vezetett, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában a nők szerepének a vízdiplomáciában való megerősítésével foglalkozó összehasonlító tanulmány, amely rávilágít arra, hogy az említett térségben a nők rendkívül fontos szerepet játszanak a vízdiplomáciában. A tanulmány értékes betekintést nyújt a nők társadalmi szerepvállalásának növelésével kapcsolatos kihívásokba és lehetőségekbe ezen a területen, és hangsúlyozza, hogy célzott beavatkozásra van szükség a nők vízgazdálkodásban és diplomáciában betöltött vezető szerepének támogatása érdekében; 2) a vizes élőhelyekről szóló egyezmény feleinek a társadalmi nemekről és a vizes élőhelyekről szóló állásfoglalásával kapcsolatos munkaprogram.

([22]) https://siwi.org/publications/indigenous-people-water-and-climate-change/.

3.4.2. Az őslakos nők gyakran további problémákkal szembesülnek etnikai származásuk, nemük vagy őslakos identitásuk miatt. Ez zaklatásban, erőszakban, munkahelyi megkülönböztetésben, valamint a politikai és igazságszolgáltatási jogok – többek között a földtulajdon és a természeti erőforrásokhoz való hozzáférés – hiányában nyilvánul meg ([23]). Ennek ellenére számos közösségben az őslakos nők a vízzel kapcsolatos ismeretek őrzői, és érdemi bevonásuk kritikus fontosságú.

3.4.3. Az őslakos népeket általában hosszú időre visszanyúló és mély kapcsolat fűzi a vízhez, a földhöz és a vizes élőhelyekhez, és egyedülálló ismeretekkel rendelkeznek arra vonatkozóan, hogy miként lehet ezeket az erőforrásokat fenntartható módon megőrizni, védeni és használni, gyakran a régiójukkal való kapcsolatuk részeként a föld védelmére vonatkozó saját kötelezettségükkel összefüggésben. A perui Andok őslakos közösségei például számos gyorsan növő és rezisztens Queuña-fát (Polylepis) ültetnek a meredek hegyi lejtőkön az erózió megelőzése, valamint a lejjebb található forrásokat és a vizes élőhelyeket tápláló víz tárolása és szűrése érdekében ([24]). Az őslakos népek tudását, amelyet generációról generációra és gyakran szóbeli hagyományok révén adnak át, olyan inspirációforrásnak kell tekinteni, amelyet számos kontextusban, többek között a vízdiplomáciában is meg kell vizsgálni és hasznosítani kell érdemi partnerségek révén.

3.4.4. Másrészt alapvetően fontos megerősíteni az őslakos népek és a helyi közösségek hagyományos tudással és kifejezésekkel kapcsolatos szellemi tulajdonjogainak védelmét. Ez vonatkozik a hagyományokon alapuló találmányokra, kulturális kifejezésekre, terméktervezésre, receptekre, valamint az áruk és szolgáltatások földrajzi eredetére ([25]).

3.4.5. A közelmúltbeli előrelépések ellenére nyilvánvaló, hogy a vízzel kapcsolatos gyakorlatok tekintetében proaktív platformokra van szükség az őslakos csoportok, valamint a nemzeti és helyi kormányzatok közötti, továbbá a nemzetközi közösséggel való érdemi együttműködés érdekében. A közös érdekeken és megállapodáson alapuló megfelelő párbeszéd elengedhetetlen a kormányok és az őslakos közösségek – köztük a nők és a fiatalok – közötti hosszú távú kapcsolatok, a bizalom és a kölcsönös tisztelet elmélyítéséhez. A nemzetközi szintű döntések gyakran nem veszik figyelembe az őslakos népek szempontjait, ismereteit vagy megoldásait. Ezért az őslakos népeket is szisztematikusan be kell vonni a nemzetközi együttműködésbe annak biztosítása érdekében, hogy emberi jogaikat tiszteletben tartsák, és hogy teljes mértékben kiaknázzák az e csoportokban rejlő potenciált.

3.4.6. A helyi közösségek számára minden régióban hozzáférést kell biztosítani az infrastruktúrához, az információhoz és az oktatáshoz. A gyakorlati megoldásoknak azonban kellően figyelembe kell venniük a helyi körülményeket és a fejlettségi szintet, mivel a hegyvidéki területeken, szigeteken, valamint a vízhez megfelelő hozzáféréssel nem rendelkező kis és elszigetelt falvakban élők szükségletei és lehetőségei nagymértékben eltérnek a fejlettebb területeken élők szükségleteitől és lehetőségeitől, és mindig az adott körülményeknek megfelelő megoldásra van szükség. A helyi szintű civil társadalmi szervezeteket be kell vonni a helyi politikai döntéshozatali folyamatokba, mivel gyakran fontos szerepet játszanak a vízzel kapcsolatos kérdésekben és a kiszolgáltatott csoportok megsegítésében.

4. **Partnerségi lehetőségek az EU számára**

4.1. Külkapcsolatai és nemzetközi partnerségei révén az EU központi szerepet játszik a globális vízhiány kezelésében, amit nemzeti adományozói programok egészítenek ki. Fejlett jogi keretére, technológiai kapacitására és az e területen betöltött jelentős adományozói szerepére alapozva az EU széles körben hozzájárulhat a vízkészletekkel való fenntartható gazdálkodáshoz, a vízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáféréshez, az oktatáshoz és képzéshez, a vízgazdálkodáshoz és a konfliktusmegoldáshoz. Ebben az összefüggésben az EU felhasználhatja tapasztalatait a nemek közötti egyenlőség és a részvételen alapuló politikai döntéshozatal – többek között a fiatalok szerepvállalásának – javítása terén is, és iránymutatást nyújthat e téren. Ebből a szempontból nagy jelentőségük lehet az érintett csoportok javát szolgáló mikrofinanszírozási eszközöknek.

4.2. Különleges demográfiai, földrajzi és politikai körülményei miatt a szubszaharai Afrika a kék diplomácia egyik fő célterülete. Mivel Afrika vízhiány miatti destabilizálódása valószínűleg átterjed a közel-keleti és észak-afrikai régióra és az EU-ra, és élelmezési és migrációs válsághoz vezet, Európa proaktív hozzáállása nélkülözhetetlen. A Viktória-tó, a Csád-tó, valamint a Nílus, a Niger és a Kongó vízgyűjtői súlyosan vízhiányos gócpontok, amelyek sürgős figyelmet igényelnek a környezet védelme, valamint az olyan éghajlati és a vízzel összefüggő katasztrófák megelőzése érdekében, amelyek új konfliktusokat és Európába irányuló migrációs hullámokat válthatnak ki.

([23]) Indigenous women's realities: Insights from the Indigenous Navigator, IWGIA és ILO, 2020.
([24]) https://library.panos.co.uk/features/stories/seeds-of-water.html#0_00337302.
([25]) https://www.wipo.int/sme/en/traditional-knowledge.html.

4.3. A Global Gateway ([26]) és az EU gazdasági biztonsági stratégiája ([27]) keretében Afrika az EU kulcsfontosságú partnere. Tekintettel arra, hogy más globális hatalmak – nevezetesen Kína és India – aktívan törekednek arra, hogy megvessék a lábukat Afrikában, az Afrikával való együttműködés kétségtelenül rendkívül fontos az EU gazdasági és geopolitikai biztonsága és globális stratégiai pozíciója szempontjából. Ezért elengedhetetlen, hogy az EU Afrikára vonatkozó átfogó stratégiát dolgozzon ki, amelynek nélkülözhetetlen része lesz a kék diplomácia.

4.4. Tekintettel a súlyos vízhiánnyal sújtott területeken – különösen a szubszaharai Afrikában – tapasztalható kihívásokra, valamint arra, hogy ezek milyen kockázatokat és lehetőségeket jelentenek az EU számára, az EGSZB azt ajánlja, hogy legalább egy afrikai területre vonatkozóan hozzanak létre egy **kiemelt partnerségi programot**, amely integrált módon lefedné a szerepvállalás különböző elemeit. Az EGSZB azt javasolja, hogy a programba foglalják bele a következő intézkedéseket:

4.4.1. együttműködés és a víz- és szennyvíz-**infrastruktúra**, valamint a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztésének támogatása a WASH-szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása érdekében, különös hangsúlyt fektetve a fenntarthatóságra, a környezeti hatásokra és a helyreállítást célzó erőfeszítésekre,

4.4.2. a helyi oktatási és képzési kapacitásépítés támogatása, az EU-val folytatott diákcsere megkönnyítése és az uniós tehetségbázis kínálta lehetőségek népszerűsítése, mindeközben a képzett munkaerő elvándorlásának elkerülése és a körkörös migráció előmozdítása ([28]) a fenntartható vízgazdálkodáshoz és a kék diplomáciához szükséges **kompetenciák és készségek** fejlesztése érdekében. Külön erőfeszítéseket kell tenni a lányok és nők oktatása érdekében,

4.4.3. együttműködés a **kék technológiák** terén, a szükséges villamosenergia-technológiákkal együtt, a WASH-szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a vízhatékonyság, a szennyezéscsökkentés és a tisztavízellátás biztonságának javítása érdekében. Az alkalmazandó technológia kiválasztásakor megfelelően figyelembe kell venni a helyi körülményeket,

4.4.4. a helyi vállalkozások létrehozásához szükséges feltételek és kapacitások javítása a **vállalkozás** és a foglalkoztatás előmozdítása érdekében. A fiatal és a női vállalkozókat célzott támogatásban kell részesíteni,

4.4.5. a nemzetközi munkaügyi egyezmények végrehajtásának előmozdítása a tisztességes **munkafeltételek** biztosítása érdekében. Különös figyelmet kell fordítani a nemen és etnikai származáson alapuló megkülönböztetésmentesség fenntartására és az emberi jogok tiszteletben tartására,

4.4.6. együttműködés kialakítása a helyi politikai döntéshozókkal és különböző csoportokkal **a részvételen alapuló politikai döntéshozatal és a kék diplomácia** megerősítése érdekében. Ennek a többszereplős interakciónak arra kell irányulnia, hogy képessé tegye a fiatalokat, a nőket és az őslakosokat a vízzel kapcsolatos problémák és konfliktusok megelőzésére és megoldására,

4.4.7. együttműködés a digitális infrastruktúra és összeköttetések fejlesztése terén, hogy kiaknázzuk a **digitalizáció** által a vízgazdálkodás, az oktatás és a kommunikáció terén kínált lehetőségeket. Mindeközben törekedni kell a helyi közösségek digitális készségeinek fejlesztésére,

4.4.8. a helyi szintű tudás- és tapasztalatcsere fokozása érdekében az **uniós civil társadalom** bevonása a programba. A jelenlegi együttműködési struktúrákat teljes mértékben ki kell használni,

4.4.9. a fenti intézkedések végrehajtásának biztosítása érdekében elegendő **finanszírozás** biztosítása a program számára, többek között az infrastruktúra, az oktatás, a több érdekelt fél részvételével folytatott párbeszéd és a vállalkozások fejlesztésére,

([26]) https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/global-gateway/opinions.
([27]) https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-economic-security-strategy.
([28]) HL C 75., 2023.2.28., 136. o.

4.4.10. a program végrehajtásának és hatásának **nyomon követése és értékelése**, a program jövőbeli bővítése céljából. A fő hangsúlyt a fiatalokkal, a nőkkel, valamint a helyi és regionális közösségekkel mint a vízgazdálkodás és -politika célcsoportjaival és szereplőivel kapcsolatos eredményekre kell helyezni.

Brüsszel, 2024. december 4.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE